

Оскар

Вайцю

Саломея

Харків
«ФОЛІО»
2019

Віра, або Нігілісти

Драма з прологом у чотирьох діях

Дійові особи в пролозі:

Петро Сабуров — власник заїзду

Віра Сабурова — його донька

Михайло — селянин

Полковник Котемкін

Дія відбувається в Росії 1795 року.

Дійові особи в п'єсі:

Цар Іван

Князь Павло Мараловський — прем'єр-міністр Росії

Князь Петрович

Граф Рувалов

Маркіз де Пуаврар

Барон Рафф

Генерал Котемкін

Паж

Нігілісти:

Петро Чернавич, голова Спілки нігілістів

Михайло

Олексій Іванасьевич, відомий як студент медицини

Професор Марфа

Віра Сабурова

Солдати, змовники й інші.

Дія відбувається в Москві 1800 року.

ПРОЛОГ

Російський заїзд. Великі двері привідчинені, за ними видніється засніжений краєвид. Петро Сабуров і Михайло.

Петро (*зріє руки біля пічки*). Віра ще не повернулася, Михайле?

Михайло. Ні, батечку Петре, ще не повернулася. До поштового відділення добрих три милі; крім цього, їй ще треба подоїти корову, а ця сіромаха винятково вертка, дівчині важко з нею впоратися.

Петро. Чому ж ти не пішов із нею, дурний хлопчиську? Вона ніколи тебе не покохає, якщо не будеш наступати їй на п'яти; жінкам подобається, коли їм дошкуляють.

Михайло. Вона каже, що я і так її переслідую. Боюся, батечку Петре, вона мене ніколи не зможе покохати.

Петро. Хе-хе-хе, хлопчику, чому б і ні? Ти молодий і був би вродливий, якби Господь або твоя мати обдарували тебе іншим обличчям. Хіба ти не один із найкращих загоничів у князя Мараловського, хіба в тебе не має обійстя з добрим вигоном і найкращої корови на селі? Чого ще дівці треба?

Михайло. Але Віра, батечку Петре...

Петро. У Віри, хлопчику, забагато мух у голові, щодо мене, то краще б їх там зовсім не було. Я чудово і без них даю собі раду, чому б і моїм дітям не чинити так само? Поглянь на Дмитра! Він міг би залишитися тут і в заїзді порядкувати; багато молодих хлопців вхопилися б за такий шанс у наші важкі часи. Але цьому телепню забাগлося до Москви податися, щоб закони вивчати! Що він хоче знати про закони? Вважаю, якщо чоловік робить те, що годиться, його ніхто й не чіпатиме.

Михайло. Авжеж, батечку Петре, а ще кажуть, що хороший правник може порушувати закон настільки часто, наскільки йому заманеться, і ніхто йому нічого не скаже за це. Якщо людина знає закон, то знає і свій обов'язок.

Петро. Справді, Михайле, якщо людина знає закон, то може чинити будь-яке беззаконня, якщо схоче; саме тому ледачі й стають законниками. Лише до цього вони й придатні. Тому

він і подався в правники, і, до речі, не надіслав ще жодного ярдка за чотири місяці. Гарний син, чи не так?

Михайло. Годі, годі, батечку Петре! Листи Дмитра могли загубитися дорогою. Можливо, новий листоноша не вміє читати — у нього дуже дурнуватий вигляд. А Дмитро... що ж, він був найкращим парубком на селі. Пригадуєте, як він застрелив ведмедя в клуні тієї морозної зими?

Петро. Атож, постріл був вправний. Я і сам би краще не поцілів.

Михайло. А як він танцює! Пригадуєте, як змусив трьох скрипалів валитися з ніг від утоми на Різдво позаторік?

Петро. Справді, хлопець був веселий. А вся серйозність дісталася дівчині — іноді вона день у день ходить похмура, як священик.

Михайло. Віра завжди думає про інших.

Петро. У цьому її хиба, хлопчику. Нехай Господь і цар-батечко за світом наглядають. Не моя це справа — латати дах сусіда. Он минулої зими старий Михайло замерз на смерть у хуртовину, коли їхав санчатами, а потім, коли настали важкі часи, його дружина і діти померли з голоду. Та яке мені до цього діло? Не я створив цей світ. Нехай Всевишній і цар про нього піклуються. А потім урожай зогнив, напала віспа, і священики не встигали ховати людей, тому мерці валялися на дорогах. Та що мені до того? Не я створив цей світ. Нехай Бог і наш правитель піклуються про нього. Або позаминулої осені, коли річка раптом вийшла з берегів, знесла школу, й усі діти потонули. Не я створив цей світ — нехай Господь і цар піклуються про нього.

Михайло. Але, батечку Петре...

Петро. Ні, ні, юначе. Ніхто не зможе вижити, якщо закине собі на плечі ношу свого сусіда. *(Входить Віра в одязі селянки)*. Ну, доню мою, де це ти була так довго. Де той лист?

Віра. Сьогодні листів немає, батьку.

Петро. Я так і знав.

Віра. Але він прийде завтра, батьку.

Петро. Хай йому грець! Невдячний син!

Віра. О, батьку, не кажіть так про нього. Він міг занедужати.

Петро. Ага! Від розпусти захворів, гадаю.

Віра. Як ви можете говорити про нього такі речі, батьку! Виж знаєте, що це неправда.

Петро. Якщо так, то де гроші? Михайле, ось послухай. Я віддав Дмитру половину статків його матері, щоб він заплатив за своє навчання в Москві. Він написав лише тричі й щоразу просив ще грошей. Гроші отримав, але не з моєї волі, а за її бажанням (*вказує на Віру*), і тепер уже п'ять місяців, майже шість, ми нічого від нього не чули.

Віра. Батьку, він повернеться.

Петро. Ага, блудні сини завжди повертаються, але йому краще не входити в двері мого обійстя.

Віра (*сідає в задумі*). З ним сталося щось лихе. Він міг померти. Ох, Михайле, я так переживаю за Дмитра.

Михайло. Ти ніколи не любитимеш нікого, крім нього, Віро?

Віра (*сміється*). Не знаю; на світі є багато інших речей, крім любові.

Михайло. Ніщо інше не вартує любові, Віро.

Петро. Що там за галас, Віро?

Чути металевий брязкіт.

Віра (*підіймається і підходить до дверей*). Не знаю, батьку. Це не схоже на дзвіночки корів, інакше я подумала б, що це Микола повернувся з базару. Ой, батьку! Це солдати спускаються з пагорба, а один із них їде верхи. Які вони красені! Але з ними є й інші люди, у кайданах. Отже, це грабіжники. Ох, не впускай їх, батьку, бо не можу на них дивитися!

Петро. Люди в кайданах? Отже, нам пощастило, дівчинко! Я чув, що тут буде нова дорога до Сибіру, якою каторжан поженуть на копальні; чув, та спершу не повірив. Нарешті випала удача! Ворушися, Віро, ворушися! Я все ж помру заможним чоловіком після всього. Відтепер нам не бракуватиме хороших клієнтів. Чесна людина повинна мати можливість хоча б іноді заробляти на шахраях.

Віра. Ці люди шахраї, батьку? Що ж вони зробили?

Петро. Припускаю, що це ті самі нігілісти, про котрих нас попереджав священник. Не стій стовпом, дівчино!

Віра. То вони, вочевидь, лихі люди.

Гомін солдатів зовні і вигук «Стій!». Входить російський офіцер із розрахунком солдатів і вісьмома чоловіками, закутими в кайдани й одягненими в лахміття. Один із них квапливо натягує плаща на голову й ховає обличчя; кілька солдатів охороняють вхід, інші сідають; в'язні залишаються стояти.

ЗМІСТ

ВІРА, АБО НІГЛІСТИ (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	3
ГЕРЦОГИНЯ ПАДУАНСЬКА (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	57
САЛОМЕЯ (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	137
ВІЯЛО ЛЕДІ ВІНДЕРМІР (<i>переклад Р. Доценка</i>)	167
ЖІНКА, НЕ ВАРТА УВАГИ (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	225
ІДЕАЛЬНИЙ ЧОЛОВІК (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	289
ЯК ВАЖКО БУТИ ПОВАЖНИМ (<i>переклад Р. Доценка</i>)	373
СВЯТА КУРТИЗАНКА, АБО ЖІНКА, ВКРИТА КОШТОВНОСТЯМИ (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	453
ФЛОРЕНТІЙСЬКА ТРАГЕДІЯ (<i>переклад Є. Тарнавського</i>)	461
